

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Column: nieuwe hokjes of oude scheidslijnen?

Bytyçi, D.

Citation

Bytyçi, D. (2021). Column: nieuwe hokjes of oude scheidslijnen? *Bestuurskundige Berichten*, 36(2), 16-17. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3212675>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3212675>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Column:

Nieuwe hokjes of oude scheidslijnen?

Drenis Bytyçi

Elke verkiezingsuitslag biedt minimaal een kabinetsperiode lang voer voor duiders. Ook de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen brachten een aantal merkwaardigheden met zich mee. Voor het bespreken van de uitslag wordt vaak gekeken wie er gewonnen heeft: links of rechts. Iedereen voelt wel een beetje waar deze scheidslijn over gaat: het kopen van biologische pindakaas bij de Ekoplaza is een linkse hobby, investeren in vastgoed een rechtse. Toch is het nog erg moeilijk om alle politieke partijen echt in één van beide hokjes te plaatsen: waar staat bijvoorbeeld de ChristenUnie op dit spectrum? Na de verkiezingen kon ook geconcludeerd worden dat er sprake is van een nieuw spectrum, waar vooral de tegenstelling tussen kosmopolitisme en nationalisme centraal staat.¹

Het duiden van verkiezingsuitslagen betekent ook mensen indelen in groepen en hokjes. Men vraagt zich al gauw af: hoe hebben bijvoorbeeld de plattelanders, de mannen, de vrouwen, de praktisch opgeleiden, de Albanese Nederlanders of de Volkskrantlezers gestemd? Het blijft opvallend om te zien hoe voorspelbaar het stemgedrag binnen sommige groepen kan zijn. Ook in de campagnes deden sommige partijen ons herinneren aan praktijken die men vooral kent uit de tijd van de verzuiling op basis van religie of levensbeschouwing. In de jaren '30 van de vorige eeuw werd besloten dat de zendtijd op de radio verdeeld werd onder verschillende zuilen. Het huidige

“Het lijkt dan alsof in aanraking komen met ideeën waarmee men het oneens is, al snel als onprettig ervaren wordt”

“Niet de kracht van je argumenten, maar je herkomst gaat op deze manier weer een rol spelen in de samenleving en op de universiteiten”

omroepbestel is nog steeds een restant van deze verzuiling. Daarbij kwamen in aanloop naar de verkiezingen van 2021 verschillende politieke partijen, zoals Forum voor Democratie, de SP en SGP allemaal met hun eigen ‘journaal’ op YouTube. De algoritmes van grote sociale media leveren een grote bijdrage aan deze echokamers, door mensen vooral soortgelijke perspectieven te tonen. Het lijkt dan alsof in aanraking komen met ideeën waarmee men het oneens is, al snel als onprettig ervaren wordt. Uiteindelijk begon de nieuwe Kamer met 17 fracties, waarvan de meesten minder dan 10 zetels hebben en een specifieke groep lijken te willen vertegenwoordigen. En dan te bedenken dat de eerste drie afsplitsingen al een feit zijn!

Past deze nieuwe verzuiling niet in een bredere trend? Binnen het eerder besproken omroepbestel ziet men namelijk ook omroepen zoals Ongehoord Nederland (ON) en Omroep Zwart opkomen: omroepen die zich genoodzaakt voelen om op te komen voor een specifieke groep mensen. Identitaire scheidslijnen in de samenleving lijken dus steeds meer benadrukt te worden. Dit komt echter niet alleen vanuit rechts-populistische hoek; ook vanuit linkse en progressieve hoek komt dit voor. Zo wordt diversiteits- en inclusiviteitsbeleid steeds belangrijker gevonden. Niet alleen op nationaal niveau, maar ook op de universiteit ziet men dit steeds vaker terugkomen. Dit beleid heeft een nobele intentie: het bestrijden van elke vorm van discriminatie en het

voorkomen van kansenongelijkheid in de samenleving is erg belangrijk. Daarnaast is het bekend dat bedrijven en teams met een hoge mate van diversiteit op bepaalde vlakken beter functioneren. Beleid zou hierbij gericht moeten zijn op het bijeenbrengen van deze groepen: verzoening in plaats van verzuiling. Maar wat is hiervan terechtgekomen? Werken we niet juist naar verdeeldheid en een soort verzuiling toe? De bekende oude scheidslijnen van de verzuiling – liberaal, socialist, protestant, katholiek – lijken nu terug te komen in de vorm van allerlei nieuwe hokjes. Deze hokjes bemoeilijken de onderlinge uitwisseling van ideeën. Zo ervaren velen, zoals al eerder vermeld, ideeën waarmee men het oneens is als onprettig. Het wordt op sociale media ook steeds minder gewaardeerd als mensen uit een geprivilegieerde positie spreken over het leed van andere groepen uit de samenleving. Dat zij ook een empathisch vermogen zouden kunnen hebben, of in een ver verleden ook hetzelfde leed hebben gedeeld, wordt dan helaas snel vergeten. Een écht gesprek kan dan niet tot stand komen. Al snel beginnen bepaalde individuen namens een groep te spreken. Niet de kracht van je argumenten, maar je herkomst gaat op deze manier weer een rol spelen in de samenleving en op de universiteiten. Opmerkelijk hierbij is dat deze hokjes vaak juist aangemoedigd worden.

Nogmaals: aan goede intenties is er ongetwijfeld geen gebrek. We kunnen als maatschappij immers veel voordeel halen door alle diversiteit in ons land in te zetten en iedereen gelijke kansen te bieden. Het is alleen de vraag welke middelen er ingezet moeten worden voor dit doel. Merites, persoonlijke verdiensten en vaardigheden, zouden mijns inziens centraal moeten blijven staan. Maatregelen zoals die van de Technische Universiteit Eindhoven – waar wetenschappelijke vacatures alleen opengesteld werden voor vrouwen – gaan daar tegenin. Daarvoor werden ze overigens ook door het College van de Rechten van de Mens op de vingers getikt.² Een ander recent voorbeeld waar de merites-standaard niet de standaard bleek te zijn, is bij de Universiteit van Hull in Engeland. Zij besloten om studenten niet meer te bestraffen voor foutief taalgebruik, omdat dit een beperking vormde voor studenten uit minderheidsgroepen.³

“Het betuttelen van groepen mensen, of tot in het oneindige verzuilen, lijkt geen duurzame oplossing”

Bronnenlijst

- 1: Hof, Y. (2021, 19 maart). De uitslagenkaart toont een groeiende polarisatie tussen nationalist en kosmopolieten. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/de-uitslagenkaart-toont-een-groeiende-polarisatie-tussen-nationalisten-en-kosmopolieten-b5b56972/>
- 2: College voor de Rechten van de Mens. (2020, 6 augustus). <https://mensenrechten.nl/nl/nieuws/college-oordeelt-over-voorkeursbeleid-tu-eindhoven>
- 3: IJzendoorn, P. (2021, 15 april). Foutloos taalgebruik? <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/foutloos-taalgebruik-elitair-en-homogeen-zegt-britse-universiteit-enschrapt-vereiste-om-curriculum-te-dekoloniseren-b34610cf>
- 4: Özdi, Z. (2021, 22 april). Mijn hele leven ben ik tegengewerkt door witte progressieve Nederlanders. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/mijn-hele-leven-ben-ik-tegengewerkt-door-witte-progressieve-nederlanders-bc009649/>
- 5: Dijkgraaf, R. (2021, 14 mei). Hokjesgeest. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/05/14/hokjesgeest-a4043583>

Dit soort beleid en discours lijkt een soort ‘aangeleerde hulpeloosheid’ – een term dat men kent uit de psychologie – in de hand te werken. Door individuen in het hokje van dader en slachtoffer te duwen, werken we bij sommigen ook lage verwachtingspatronen in de hand. Oud-Tweede Kamerlid Zihni Özdi beschreef dit in een recente column in de Volkskrant ook wel als “*progressieve kwazelaarigheid der lage verwachtingen*”.⁴ Deze lage verwachtingspatronen kunnen ervoor zorgen dat men niet meer gelooft in de mogelijkheid om ook zélf invloed te hebben op beleid. Een ‘self-fulfilling prophecy’, als het ware. Je denkt dus bepaalde mensen te helpen, maar je doet voor een aanzienlijk deel ook het tegenovergestelde.

In hoeverre is het dus raadzaam om de verschillen tussen mensen te benadrukken? Enerzijds lijkt daar dus wel reden toe te zijn. Dan kan men alle uniciteit en diversiteit tot uiting laten komen, en bepaalde vormen van ongelijkheid bestrijden. Anderzijds ook niet, omdat we ongekende niveaus van verdeeldheid kennen, die ook nog eens erg gesterkt lijken te worden in een tijd van nieuwe verzuiling. In ieder geval is het belangrijk dat we een goede manier vinden om met deze verschillen om te gaan. Het betuttelen van groepen mensen, of tot in het oneindige verzuilen, lijkt geen duurzame oplossing.

In zijn column ‘Hokjesgeest’ schreef hoogleraar Robbert Dijkgraaf: “*We moeten ervoor waken de persoonlijke achtergrond te veel op de voorgrond te plaatsen en identiteit als een voorbestemming te zien. Het kan ook een vloek zijn waaraan je wilt ontsnappen*”.⁵ Al met al moet men niet vergeten dat ieder hokje uiteindelijk bestaat uit individuen. Iedereen is een persoon met eigen culturele achtergrond en waarden, talenten en vaardigheden. Laten we zelfontplooiing hoe dan ook niet tegenwerken. Het zou betreurenswaardig zijn, als men denkt daar een eigen zuil voor nodig te hebben.